

Problematika zapamatovatelnosti historických dat

Jára Cimrman

PAVEL VONDRUŠKA

Na úvod vám povím několik historických dat:

26.8. 1278 - bitva na Moravském poli

30.5. 1434 - bitva u Lipan

24.8. 1572 - bartolomějská noc

21.6. 1621 - poprava sedmadvaceti českých pánů

27.7. 1896 - 4. kongres II. internacionály.

Ptáte se, co mají všechna tato data společného? Všechna tato data jsou nezapamatovatelná.

Problémem zapamatovatelnosti historických dat se - pokud vím - zabýval pouze Jára Cimrman. V úvodu své knihy *History and Memory* si položil otázku: Jakou funkci má historická událost? A hned si také odpověděl: Dvojí.

Za prvé: událost ovlivňuje chod dějin.

Za druhé: událost se stává dějepisným učivem.

Historikové mívají tendenci druhý aspekt podceňovat, ale Cimrman snesl přesvědčivé důkazy, že druhá funkce dějinné události je stejně důležitá jako první. Ne-li důležitější. Co se například stalo roku 1775 u Chlumce nad Cidlinou? Oddíl vojska zahnal několik desítek sedláků do rybníka. Událost sama se tedy týkala asi jedné stovky osob. Jako dějepisná látka pod názvem "bitva u Chlumce" zdeptala tato šarvátka milióny žáků i učitelů. Nevíme přesně, kolik sedláků u Chlumce padlo, ale rozhodně méně než nedostatečných za neznalost tohoto dějepisného učiva.

"Spočítali jste padlé," volá Cimrman na adresu historiků, "ale spočítal někdo i ty statisíce dětských traumat, rodinných tragédií, zákazů vyházení, tělesných trestů, disciplinárních řízení s učiteli, sebevražd školních inspektorů?"

Ne, pánové. Historická bitva napáchá často větší škody v učebnici než na válečném poli. Cimrmanovy úvahy ústí v logický závěr: politikové by měli myslet nejen na to, co svými skutky způsobí v dějinách, ale i na žáky, kteří se o tom budou muset učit.

Pro důležité akce, které vejdou do historie, by měli proto volit zapamatovatelná data.

Cimrman podrobil ostré kritice císaře Ferdinanda II. za popravu sedmadvaceti českých pánů 21.6.1621. Objektivně uznává, že volba 21. června pěkně koresponduje s jednadvacátým rokem, zároveň se však ptá: Byl by pro mocného Habsburka takový problém poopravit o šest pánů méně? V případě, že by to problém byl, mohla by se poprava konat o šest let a šest dní později, čímž by se nám dvojčíslí dvacet sedm ozvalo třikrát: Dvacet sedm popravených dne 27. června 1627. "Já sám na Ferdinandově místě," přiznává se Cimrman, "bych posečkal s popravou na 30. červen 1630. Pra

vda, škody na hlavách by byly o něco větší, ale o to méně škod v hlavách školáků. A o mládež by nám mělo jít především."

Dejme Cimrmanovi za pravdu. Vždyť třeba u Velké francouzské revoluce roku 1789 stačilo do kulatého letopočtu počkat pouhý rok.

Ale nejde jen o historické události. I data narození významných osobností by se mohla volit uvážlivěji. Cimrman v této souvislosti apeloval na rodiče s vysokým inteligenčním kvocientem, u nichž je nebezpečí, že přivedou na svět génia, aby těhotenství s ohledem na to plánovali.

Například že se Albert Einstein narodil roku 1879 není pro jeho rodiče dobrým vysvědčením. Ostatně sám malý Albert označil ve své školní slohové práci tatínka za ukvapeného, až zbrklého.

Jak se blížil kulatý rok 1900, byl Cimrman nervóznější a nervóznější. Cítil, že v tomto zapamatovatelném roce by se mělo odehrát co nejvíce světodějných událostí a významné muže své doby k tomu tlačil. Ne všude uspěl.

Například jeho dopis císaři Františku Josefu I., aby v roce 1900 buď odstoupil nebo zemřel, přijal panovník s vyslovenou nevráživostí.

Ani jeho proslulé listy takzvaným čínským boxerům nepadly na úrodnou půdu. Jejich povstání se mu nepodařilo ubrzdit a propuklo již v roce 1899.

K Cimrmanovým úspěchům naopak patří založení Australského státu. Na jeho radu založili Australané svůj svaz 1.1.1900, a jak máme zjištěno, hemží se to v žákovských knížkách našich protináčků v občanské nauce samými jedničkami.

Maxi Planckovi pomohl Cimrman s jeho kvantovou teorií, takže ji stihl v kýženém roce 1900 zveřejnit. Úspěšný byl i jeho zájezd do Velké Británie, kde popohnal váhající Angličany k založení Labour Party.

Nejvíce práce měl s Leninem. Když se Cimrmanovi nepodařilo odradit ho od vydávání časopisu Jiskra varovaným telegramem "Pozor, z jiskry vzejde plamen", tlačil ho alespoň k vydání v roce 1900. Lenin to stihl na poslední chvíli v prosinci. Vyčerpalo ho to však natolik, že - jak vzpomíná N. K. Krupská - ještě nikdy neměli u Leninů tak vypráskaného Dědu Mráze.

Musíme s lítostí konstatovat, že tyto Cimrmanovy názory nenašly širší odezvu ani dnes. Vezměme například volbu našeho nového prezidenta: 29.12.1989. Kdo si to bude pamatovat? Kdyby byl mezi poslanci Federálního shromáždění alespoň jeden cimrmanolog, který by ukrotil spontánní dychtivost starého komunistického parlamentu mít užuž na Hradě svého oblíbeného disidenta, dala by se jeho volba pozdržet o tři dny a naše děti se mohly krásně učit: První prezident po pádu totality - 1.1.1990. Škoda.